

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

1941.

NEVELÉSÜGYI FÜZETEK

március

3. füzet.

Emberismeret.

Ahhoz, hogy másokat — különösen gyermekeket — vezetni, nevelni tudjunk, bizonyos fokú emberismeretre van szükségünk. Kérdés, vajjon egyáltalában hozzá lehet-e férkőzni idegen lelkekhez, lelkületekhez? Fel tudjuk-e fogni a más egyéniségét? Ki tudja, mi lakik a lélek mélyén? Le tudunk-e hatni minden virág végső gyökeréig? Hiszen mi csak a magunk élményeit érezzük át, csak azt tudjuk felfogni, megérteni, ami a saját lelkünkben is megvan. Az ember azzal szemben megértőbb, akinek lelki összetétele egyező az övével.

Mégis, talán alig van ember, aki ne tartaná magát kitűnő emberismerőnek. Sőt, vannak, akik egyenesen azt állítják, elegendő nekik egyetlen pillantás és már is tisztában vannak az előttük álló emberrel, sőt, véleményük is megvan már róla!

Nem nehéz megállapítani: így csak felületes ember beszélhet, aki még magával sincs tisztában!

Ezt igazolja a tapasztalat is: a legtöbb ember igen rossz emberismerő, amit az a sok — másokban való csalódás bizonyít legjobban. De nem is lehet ez másként, hiszen a jó emberismeret elsősorban a teljes *önismereten* alapul. Kevesen tudják, hogy a helyes önismeret mennyire ritka valami.

Az igazság az, minden embernek van valami ösztönös emberismerete, s ezt nevezi emberismeretnek. Sokszor vagyunk úgy, hogy akivel először találkozunk, azonnal állást foglalunk vele szemben: vagy rokonszenves nekünk, vagy ellenszenves s ezzel már be is érjük. Meg kell vallanunk, ennek az ösztönös — első pillanatra megérzett állásfoglalásnak — van is valami alapja. Az ösztön olykor jobban működik, mint az ész.

Az emberismeretnél elsősorban a szem és a fül vannak segítségünkre. Rokonszenvesnek találjuk azt, akinek velünk szemben való fellépése barátságos, viselkedése megnyerő. A mosolygó ember mindenki előtt rokonszenvesse válik. Ez az amerikai „keep smiling“ egyik lélektani alapja. Még erősebben hat a nevetés. Szinte azt mondhatnánk, csaknem kizártnak kell mondanunk olyan esetet, amikor a bennünket megnevetetőt ellenszenvesnek találjuk. Bizonyos, hogy a mosoly és a

nevetés a legjobb feloldói a feszélyezettségnek, merevségnek, tartózkodásnak. „Sokkal több hódítást tehetünk egy kis mosollyal, mint egy hatalmas furkósbottal.“ De ennek a fordítottja is igaz. A mosolytalan emberben mindig van valami bizalmatlanságot keltő, visszataszító, ijesztő, távortartó. Ide sorozhatjuk az udvarias, másokat elismerő, sőt megbecsülő, másokkal szemben tiszteletet és bizalmat nyilvánító viselkedést is. A megnyerő, szabályos, szép arc, rendes hajzat, ép test, kifogástalan öltözék: mind rokonszenv keltők. Míg a morgorva, dühös arc, az esetlen taglejtések, torz alak stb. súlyos teherfétélek tulajdonosaik számára.

Ugyanílyen szerepe — talán még nagyobb — van a hang, illetve a fülnek az emberismeretben, egyesek szerint. A kedves, meleg, behízsgáló hang varázsának alig lehet ellenállni. Nem is gondolunk arra, hogy mennyire igényes fülünk. A hang minősége az érzelmeknek rendkívül hű és finom tolmácsolója. Még az állatok is másként reagálnak a durva, nyers hangra, mint a lágyra. A hang tehát szintén igen fontos tényező lehet az emberismeret szempontjából. De felsorolhatnánk itt a szag, tapintás közrehatását is.

Az igazi emberismeret azonban ezeken az első benyomásokon felül kezdődik.

Az ellenszenv és rokonszenv alapján való emberismeretből azonban nagyon sok igazságtalan és felületes emberismeret adódik az életben. Ezért van az a különös fonákság annyira elterjedve, hogy az emberek nagyrésze a hibákat még csak megbocsátja néha, a bűnöket csaknem mindig (feltéve, hogy nem érdekeik ellen történtek!), erényeket azonban soha! Általában ma azokat az embereket szeretik, akik rosszak, bűnösök, mert így van valami jogalap arra, hogy magukat másoknál különbnek, jobbnak tartsák. (Más szemében a szálkát, a magáéban a gerendát.)

Az igazi, komoly értelemben vett emberismeret ott kezdődik, mikor teljes tudatossággal, kellő önismeret és módszer birtokában, határozott elvi alapon kezdünk megismerni, más szóval: az igazi emberismeret ott kezdődik, ahol a rokonszenv és ellenszenv végződik!

A jó emberismeret egyetlen komoly alapja az *önismeret*. Nélküle minden kísérlet kudarcba fullad. Közismert, hogy senki sem láthat magánál többet. Ha valamihez nem értünk, nem is tudunk arról tárgyilagos ítéletet mondani.

A másik alapelv: csak olyanokat ismerünk (értünk) meg igazán, aki rokon lélek velünk. Aki a lángészt megérti, maga is zseni. Aki a tudóst helyesen megérti, az maga is szakember abban a dologban. Kantról mondják tréfásan: „Csak egy ember értette meg az is félreértette. (Olyan nagy tudósnak tartották, akit senki sem értett meg.) A jó emberismeret tehát bizonyos fokig szakismeret is. Az emberismerethez az szüksé-

ges, hogy az emberismerő maga is jellem legyen, sokoldalú legyen, legalább is annyi oldalú, mint az, akit meg akar ismerni, különben megismerése nem lesz és nem is lehet teljes és helyes.

Az átlagember beéri azzal, hogy csak a számára fontos oldalról akar másokat megismerni. Ezért van, hogy másokról alkotott ítéleteink sokkal jellemzőbbek önmagunkra, mint arra, akire vonatkoztatni akarjuk. Az orvos sem jó orvos, ha csak a betegséget akarja megismerni s nem egyszersmind a beteget is. Másokat megismerni tehát annyi, mint elárulni önmagunkat.

Mivel a helyes emberismeret igen nehéz és sokszor teljesen lehetetlen, a nevelő szempontjából nem is az a fontos, hogy a reánk bízott gyermekeket teljességgel megismerjük, elég, ha megértjük s beleéljük magunkat lelkükbe, helyeztükbe.

A gyermekek megértése minden nevelői munka előfeltétele. Csak az lehet hatással másokra — a gyermekekre, — aki a gyermek lelki életét nemcsak ismeri, hanem meg is érti. Hogy azonban ez megtörténhessék, annak első feltétele a gyermek *megismerése*. Már ez a megismerés is csak úgy lehetséges, ha nemcsak adataink vannak a gyermek lelki életének különböző megnyilvánulásairól, hanem bele is tudunk helyezkedni egészen a gyermek lelki állapotába. Éppen ezért nem találjuk kielégítőnek a természettudományi módszerekkel dolgozó pszichológiai irányokat (kísérleti lélektant stb.), melyek főképp a lelki élet elemeit vizsgálták. A helyes megértés az egészre irányul, amelyet megérteni és átélni akar, nem okozati összefüggéseket keres csupán, hanem struktúrát, összefüggésegeszeteket, s így szellemtudományivá lesz a természettudományokkal szemben. A természetet megmagyarázzuk, a lelki életet megértjük. (Dilthey.)

A megértés azonban azzal kezdődik, hogy a nevelő beleéli magát a gyermek lelki világába. A beleélés különös képesség, mely nem mindenkié van meg egyformán kifejlődve. Akiben ez a képesség nincs meg a kellő mértékben, az nem lehet jó nevelő, nem értheti meg a gyermeket, ennél fogva nem is lehet rá hatással.

A beleélés tulajdonképen átélése a más lelkiállapotának, átérzése más érzelmeinek. De nem csak ez. Több ennél: utánaélés, mely a gyermek minden lelki megrezzenését megérzi s fokozva átéli. (Alfred Adler.)

Ami a gyermek megismerését illeti, történhet tapasztalati úton a vele való érintkezés alapján, a másik a tanulmány. Mindkettő szükséges, egyik erősíti a másikat. Érteni kell a gyermeki lelket, cselekvésének motivumait és irányítóit, hogy a nevelést irányíthassuk. Ehhez vezet a gyermek tanulmányozása. A gyermektanulmányozásnak két problé-

mája van: egyik a gyermek *fejlődésének* tanulmányozása, a másik az *egyéniiség* megismerése. Előbbit a lelki fejlődéstan adja, a másikhoz a karakterológia vezet. Mindkettő a pszichológia újabb fejlődésének eredménye.

V. L.

ZÖLD VETÉS.

Zöld vetés, zöld vetés,
Hullámosan lengő,
Tarka, selymes, gyönyörű,
Cifra magyar kendő...

Zöld vetés, zöld vetés,
Kihajlik az útra,
Fölötte lágy trilláit
Kis pacsirta fújja...

Zöld vetés, zöld vetés,
Az Isten hímezte:
Búzavirág, szarkaláb
Nyiladozik benne...

Zöld vetés, zöld vetés,
Magyar könnyű öntözte,
Liedt nyuszi, pittypalattya
Futkározik közte...

Zöld vetés, zöld vetés,
Reményünk ringatja,
Hajadonfött, imával
Köszönti a gazda...

Vályi Nagy Géza.

Havas István versei :

TAVASZI FÖLD...

Tavaszi föld, tavaszi szél fújja...	A Kárpátok havas kérge olvad,
Orgonafák nyiladoznak újra.	Kifehérlük színe ott a csontnak...
Virítanak-e, mint azelőtt,	Álmodjatok szép vitézek,
Míg mi járjuk a temetőt!	Ujra rak a madár fészket!

Magyarország sok fia halt ottan,
Forró szíve föld mélyében dobban;
De vadrózsa nő belőle,
Magyarország jövődjéje.

HIVOGATÓ.

Isten hozott, kikelet,	Isten hozott, kikelet,
Napfény, virág, levelek!	Napfény, virág, levelek!
Isten hozott fecskemadár,	Isten hozott gólyamadár,
Köszöntsön az egész határ!	Köszöntsön az egész határ!
Napok óta mi is lesünk,	Napok óta lesünk, várunk,
Hogy pár szóval köszönthessünk:	Szállj le, szállj le, maradj nálunk!
Istenadta kis fecskéje,	Régi fészked keressed fel,
Szállj le házunk ereszére,	Kis fiaid nevelgesd fel!
Kelts fel minket kora reggel	Kelep, kelep, gólyamadár,
Áradozó énekeddel!	Maradj nálunk, míg tart a nyár!